

27 MAYIS DİNAMIĞINDEN YÖNELİMLER

Prof. Bahri SAVCI

27 Mayıs'ın tüm bir analizini yapmak, henüz mümkün değildir: Yeterli doküman noksanı yüzünden... Fakat onun arkasından Türkiye'ye gelen değişikliklerin analizini yapmak mümkündür. Çünkü bunlar, açık-seçik olarak ortaya çıkmışlardır. Bunlar, 27 Mayısın doğurganlık dinamiğinden çıkmış sonuçlardır. Bazıları 27 Mayısın bizzat kendisi ile uzvî yoldan bağlı değildir. Yani bazıları, 27 Mayısın doğurduğu, onun karakterini miras olarak devam ettiren akımlar, kurumlar değildir. Fakat 27 Mayısın dinamik karakterinden, toplumsal koşullarımız gereğince ortaya çıkan sonuçlardır. Çünkü, 27 Mayısın bir dinamiği vardır ki, bu, böylesine bir toplumsal ortamda, bu ürünleri verecektir.

O halde işe, önce, bu dinamiği saptamakla, görmekle başlamalıyız. Sonra, onun öz evlâdı olsun olmasın, bu dinamikten gelenleri teşhise kalkmalıyız.

27 Mayısın dinamiği, siyaseti ve ekonomiyi, toplumsal bir harekete dayatan, onu, toplumsallık ile niteleyen toplumsal amaca yönelten bir doğurma ve geliştirme dinamiğidir. Bir başka deyimle; siyaseti ve ekonomiyi toplumsal kılmanın, topluma dayatmanın türlü uslüplarını doğurmadan ibaret bir hareketlenmedir. Bu bakımdan, dıştan bir soyutlama ile 1908 İkinci Meşrutiyet Jön Türk ihtilâline; içten bir somutlama ile de İkinci Dünya Savaşı sonu ortaya çıkıp, ancak Demokrat Parti tarafından kanalize edilen kansız çok partili demokrasiye geçiş ihtilâline benzer; daha doğrusu, her ikisinden gelen bir «siyaseti ve ekonomiyi toplumsal kılma» geleneğini sürdürür. Fakat 27 Mayıs, asıl, her ikisinden ayrılan özelliği ile, yani toplumsallığı, toplumsal amacı, toplumsal kılmayı bilimsel rayı üzerinde rasyonel anlamında belirlemesi ile, bizzat kendine benzer: Kemalizm halk devriminin gelişmelerine açtığı olanak ile...

Gerçekten, 27 Mayıs, bir doğurgan dinamik olarak başlamıştır: Belki, bir ihtilâlin halk ile, kitle ile, daha doğrusu kitlenin,

sosyo-ekonomik ve politik statüko kalıplarına —bu kalıplar, aslında ne kadar sıkıcı da olsa— alışmışlığına karşı gelme tedirginliği ile, sadece bir kardeş kavgası önlemeğe gelmiş gibi gözükmesine rağmen, 27 Mayıs, bir şeyler doğurmağa gelmiştir. (Sadece kardeş kavgasını önleme bahanesi, bunun ötesinde sosyo-ekonomik ve politik statükoda bir değişiklik yolu açmağı düşünmeme, bir ihtilâlin, hatta alelâde bir hükümet darbesinin nedeni olamaz.) 27 Mayıs, kendini bir iktidarın yerine «ikame» etme eğiliminden, daha ilk gününden itibaren, tüm sıyrılmış niteliği ile, bir alelâde hükümet darbesi olmaktan tüm kurtulmuş bir ihtilâldir: Var olanla mutabık olunmadığı; onu, köke doğru inen başka kurumlarla değiştirme anlamında olmak üzere... Gerçekten de, 27 Mayıs D.P. iktidarının, 1924 Anayasasını «tebdil ve tagyir» ederek yarattığı I— Hukuksuz devlet düzeni, II— Saptırılmış demokrasi, III— Halka karşı olan ve halkı her mahalledeki milyonerlerle sömürecek olan ekonomi ile mutabık olunmama; onu: I— Hukuk devleti, II— Gerçek demokrasi, III— Plânla yönetilen halk ekonomisi ile «ikame» yolunu açma hareketidir. Bu anlamı ile bir ihtilâldir. Yalnız, bunları çalışan halk sınıflarının inisiyatifi ile yapma ve bu sınıfların eli içinde, kontrolü altında işletme sürecine ulaşamamış 27 Mayıs niteliği, bir doğurma dinamiği olmasıdır. Ve bu doğurmalar arka arkaya başlamıştır.

Eğer 27 Mayıs, bir doğurma niteliği olmasa idi, bu doğurmalar, arka arkaya gelemez idi. Bunların arka arkaya gelmesi, onun böyle bir dinamikten ibaret olduğunu gösteren en somut bir kanıttır.

İşte bu doğurganlığı ile 27 Mayıs, önce, 1908 Jön Türk ihtilâline benzer.

1908 Jön Türk ihtilâli, 1876 Anayasasına ve Meşrutiyet rejimine rağmen, İkinci Abdülhamit tarafından uygulanan «Mutlak Hükümet», «Merkeziyetçi mutlak otoriter iktidar»iyle; bunların yönetim usulü olan «özgürsüzlük», ve «istibdat» ile mutabakatsızlığı, onu yadsımayı; ve bunların yerine halk payının çok olduğu bir «iktidar ortaklığı»nı, «Anayasa özgürlükleri»ni, siyasal ilişkiler alanında «liberal tutum»u içeren bir ihtilâldir. Bu niteliği ile de, «doğurgan» olarak doğmuştur; böyle olmak zorunda kalmıştır. Öyle ki, pratikte, pek kısa bir süre sonra, kendisi de bir parti genel merkez yönetimi ve onun içinde bir oligarşi mutlakiyetine düştüğü halde; Padişahla yaptığı otorite ortaklığı, otorite ikilisinin yerine, bu oligarşinin teknelci mutlak otoritesini koyduğu halde; adı geçen özgürlük ve liberal öz; siyasal partiler, basın, dernekler ka-

naliyle halkın türlü doktriner açılardan siyaset ile ilgilenmesini; sivil-asker yönetime ve ekonomik hayata derin değişiklikler getirmesini getirmiştir. Yani bunu doğurmuştur. 1908 ihtilâli, içeriğindeki bir doğurganlık dinamizmi ile, adeta önceden görülmesi mümkün olamayan bir ölçüde ve genişlikte böyle bir hareketli sonuç doğurmuştur. Bu; mutlakiyetin çok zümresel siyaset ve ekonomi ilişkileri yerine siyaset ve ekonomiyi toplumsallaştırma hareketi olmuştur. 27 Mayıs ihtilâli de, gene içeriğindeki doğurma dinamiği ile, gene adeta önceden görülmesi mümkün olamayacak yolda pek hareketli sonuçlar doğurmuştur (Bunları, daha aşağılarda göstereceğiz).

27 Mayıs, gene içeriğindeki doğurma dinamiği ile, D.P. de kanalize olan, çok partiye geçiş siyaseti ve ekonomiyi kitleye yayması hareketine benzer bir gelişme teşkil etmektedir.

D.P. nin, İkinci Dünya Savaşı sonundaki özel koşullardan yararlanarak ortaya çıkması ve önce, yaptığı muhalefet ile, sonra da gösterdiği, izlediği iktidar niteliği ile, siyaseti ve ekonomiyi, kitleye yayma ve dayatma anlamında, bir toplumsallığa ulaştırma dinamiği teşkil ettiği bir gerçektir. D.P. hareketi, halk-siyaseti ilişkilerindeki teorik şemayı kırıp bir «şe'niyet» mekanizması olmuştur. Kitleler onda, kendi özlem ve dileklerini yansıtan bir mahiyet görmüşlerdir. Bir başka deyimle, D.P., siyaseti ve ekonomiyi halkla özdeşleştiren bir dinamik olarak doğmuş ve gelişmiş sayılabilir (Bu kitlenin, uyanmamış; gerçek özlem ve dileklerini görmekten ve hele bu hususta eyleme geçme bilincinden yoksun kalmış; ancak, karanlıklar içindeki duygu ve bilinç altını harekete geçirebilmesini bilen merkezlerin yönelttiği yöndeki istem ve dilekleri benimseyip, kendisine mal edip, o yöndeki siyaseti ve ekonomiyi tutan bir kitle olduğunu hatırdan çıkarmamak gerekir. Onun için D.P., halk dileği ve istemlerine ulaşma dinamiği olarak ortaya çıkmıştır; ya da D.P. de, halk dilek ve istemlerine ulaşma dinamiği olmuştur, derken; bunun, kendi gerçek dilek ve istemlerinde şartlandırılmış ve yanıtılmış; kendi gerçek dilek ve istemlerine yabancılaştırılmış; bu yüzden, kendi gerçek dilek ve istemlerine yönelik siyasa ve ekonomilere —pasif kalması şöyle dursun hatta— hasım olmuş bir kitle olduğunu unutmamak gerekir.)

İşte 27 Mayıs da, açmış olduğu, açtığı, açacağı siyasal ve hukuksal olanaklar ve ortam içinde, gene uyandırdığı söylenmiyecek olan halkın; gene gerçek dilek ve istemlerine karşılık olduğu belirtilemiyecek olan, tesine gene, geleneksel çerçevede mütalâası gereken, hayat-kültür, ekonomi-özgürlükler alanlarındaki duygu ve

düşünceleri dile getirmesini, izlemesini doğuran bir dinamik olmuştur. Yani, bir başka uslûp içinde, siyaseti ve ekonomiyi toplumsallığa kavuşturma, toplumsal kılma sürecini doğurma niteliğini teşkil etmiştir.

Ve en sonunda, 27 Mayıs, 1960 dış ilişkilerine sadakatı, öyleyse, ekonomik ve sosyal hayata dış ilişkilerin yarattığı ve yaratacağı duruma rızayı vadetmesine rağmen, bir antiemperyalizm hareketine dönüşmüştür; kültürel ve moral dünyasında da bağımsızlığını ileri süren bir umanist felsefeye yönelmiştir ki, bu da, içeriğinde kemalalizm ile ilgili bir dinamiğin itişisi ile olmuştur.

Görülüyor ki, 27 Mayıs, türlü açılardan olumlu, ya da olumsuz sayabileceğimiz bir toplumsallığa yönelim, toplumsal amaçla özdeşleşmeğe yönelim teşkil etmektedir; bunları vermekte olan bir doğurganlıkla dolu olmaktadır. Bu da onun dinamiğini teşkil etmektedir.

Şimdi, bu dinamikten gelen yönelimleri teşhise gelince : Bunları şu serlevhalar altında özetleyebiliriz : 27 Mayıs, herşeyden önce, bir soyut demokrasicilik ve onun kurumlarını işletme prensibini, yönelimini getirmiştir. Sonra da, bunun içinde bir yandan Âsiyaî değerlere ve kurumlara sadakat ve hatta onları geliştirme dileğindeki özlemlere ve hareketlere bir çıkış yolunu doğurmuştur; bir yandan da para-faşist bir otoriter siyasal felsefe ve davranışa yönelim doğurmuştur; fakat öte yandan da, her ikisine antitez olarak, ve Mustafa Kemal devrimci esprisinin bir aşaması olarak, radikal devrimci bir sosyalleşmeciliği doğurmuştur. Bir başka deyimle, 27 Mayıs dinamiği, bir demokrasi doğurduktan sonra, bir yandan, Âsiyaî bir toplumsallık, öte yandan bir faşist toplumsallık ve nihayet bir sosyalist toplumsallık yönelimlerini de doğurmuş ve yaratmıştır. Şöyle ki :

1. Soyut bir demokrasicilik esprisi, demokrasi kurumlarını işletme yönelimi :

Mustafa Kemal, bir demokrasi kurmak istemişti : «Kuvayı Milliyeyi âmil, ve millî iradeyi hâkim kılan»; bir Halife-Sultan ile onun hükümetinin «hakimiyeti şahsiye» si yerine bu millî irade esasına dayalı bir «usuli idare» getiren bir devlet sistemi, bir hükümet biçimi...

Bunun dinamik usulü de : İktidarın mutlaka ve mutlaka seçimden çıkması ve denetim altında uygulanarak, mutlaka ve mut-

laka hesap vermesi idi. Seçim, kuvayı milliyeyi âmil ve millî iradeyi hâkim kılmanın yolu; denetim ve hesap verme de, mutlakiyet usulünü bertaraf etmenin çaresi olarak, demokrasiyi getiriyordu. Getiriş oluyordu.

Fakat 1950-60 arası uygulamaları halkın kendini yönetmesi demek olan bu devlet sistemini; seçimden gelen ve denetime bağlı olan bu hükümet biçimini saptırmıştı.

İşte 27 Mayıs, bu sapışları, bu saptırmaları bertaraf edip, demokrasiyi, bütün soyut içeriği ve bunu sağlayacak olan bütün biçimsel kurumları ile getirme yönelimi olarak ortaya çıkmıştır. 27 Mayıs dinamiğinin ilk yönelimi, «demokrasi»ye doğru olmuştur; Soyut bir anlam içindeki bir demokrasiye doğru...

Bu soyut demokrasinin ilk niteliği, «iktidar temerküzü»ne karşı, anayasal tedbirler düşünmesidir. Mustafa Kemal'in, Halife-Sultan'ın ve onun hükümetinin kişisel egemenliğinden ve bunu veren yönetim biçiminden kurtaran, bir mecliste merkezleşmiş bir iktidar yolunu araması gibi, şimdi de, 27 Mayıs, Bayar-Menderes oligarşisinin başlarında birikmiş, toplanmış iktidar temerküzünü önleme ve dağıtma yolunu aramıştır.

Bu yol, 27 Mayıs, iktidar suiistimallerini durdurmak, hatta ona hiçbir olanak vermemek için; çifte meclis, tarafsız Devlet Başkanı, parlamentosunca sıkı bir kontrolla bağlanmış bir hükümet, bizzat kendisi de anayasal bir yargıya bağlanmış bir parlamento kurmağa götürmüştür. 27 Mayısın dinamiğinden çıkan ilk yönetim, bu ilk kurumları davet etmiştir.

Fakat 27 Mayısa göre demokrasicilik ve demokrasi kurumları, yalnız bunlar değildir, başkaları da vardır: Bu başkalarının da başında, Devleti, bir hukuk devleti olarak örgütlenme kurumları gelir: Adliye yargısının bağımsızlığı, idare yargısının da bağımsızlığı ve alanının geliştirilmesi (İdare tasarruflarının tümünü denetime alış ile) esasında hizmet ile bağlı bir memurluk mesleği kurma gibi...

27 Mayıs dinamiğinin yarattığı demokrasi yönelimi, demokrasi eğilimi, kendi soyut anlamını ve lojiğini tamamlamak üzere, geniş bir insan hakları demetini de içermiştir. Bu demetin içindeki sosyal ve ekonomik haklar bölümü, 27 Mayısın yöneldiği «demokrasi»nin bir zorunlu koşulu sayılarak, mutlaka Anayasa yapısı içine sokulmuştur. Çağdaş demokrasinin, ekonomik ve sosyal haklarsız olamayacağı kanısı vardır ortada...

Gene böyle bir kanı halinde şu da var olmuştur ki : Çağdaş demokraside insan ve onun kurduğu türlü kategorilerin mutluluğu için «kalkınma»yı başarmak gerekir. Bu da plân ile olur. Bu plân, insan hakları demeti içinde yer alan ekonomik ve sosyal haklar bölümü hatırlanınca, Devletin sosyal niteliği akla gelince; kalkınmayı, sırf özel girişime, onun da sırf ve ancak kâr amacı ile hareket etmesine bağlayamaz. Kalkınma plânı, özel girişimi de kanalize edecek, ve fakat Devleti, iktisadî hayatı düzenlemede yetkili -görevli- sorumlu kılacaktır.

Böylece 27 Mayıs; hem siyaseti, hem ekonomiyi, bir demokrasi esprisi içinde anlamayı, bir demokrasinin doğal Anayasal kurumları ile işletme yönelimini getiren bir dinamik olarak belirlemiştir. İktidar merkezleşmesine elvermeyen bir demokrasi ve onun içinde de iktidar suiistimallerine elvermeyen bir anayasal örgütlenme biçimi; siyaseti ve ekonomiyi, bir oligarşinin tekelinden ya da mutlakiyetinden kurtararak, toplumun malı olmağa yönelten bir sonucu doğurmuştur; böyle bir sonuç ve gelişme hareketi olmuştur.

2. Âsiyaîliğe yönelme Âsiyaî toplumsallık :

26 Ocak 1970 de Türkiye'de, ilgi çeken bir yeni parti kurulmuştur : Millî Nizam Partisi (M. N. P.). Bu parti, bir müsbet bilim adamı tarafından kurulmuştur. Fakat niteliği, tüm âsiyaî bir dünya görüşü teşkil etmesindedir. A. P.yi bile sola kayma ile itham ederek onun açık bıraktığı «sağ»ı doldurma ihtiyacı ile ortaya çıktığını söylemektedir. Bir Anadolu burjuvasına dayanarak büyük şehirler burjuvasının elindeki iktidarı kapmak ister görünmesine rağmen, hâkim rengi, islamî kılık altında, Atatürkçü devrimcilerin yarattığı, şimdi sosyalist devrimcilerin geliştirmeye çabaladığı Türkiye'yi, Asya değerlerine bağlamak isteyen ve o yoldan kalkınmayı öneren bir âsiyaîlik toplumsallığı yönelimini somutlaştırmaktadır. Kendine ad beğenirken elden geçirdiği şu adlar bile, bu niteliğini belirticidir : Ahlâkî Nizam Partisi, Fazilet Partisi, Millî Ahlâk Partisi, Hak Yolu Partisi, Doğru Yol Partisi, Hakikat Partisi, İstikamet Partisi, Cihad Partisi, Hidayet Partisi, Şafak Partisi, İmanlı Türkiye Partisi... Bütün bu adlar, Türkiye'de, müslümanlık adı altında gizlenmiş âsiyaîliğin sembollerini deyimler. Bu partiye göre «İlim adamlarının... da imanlısı.. makbuldür. »Mukaddesatçılık» esastır. Manevi kalkınma lâzımdır. Vakıf A. P. de bu iddiadadır. Fakat, Millî Nizam Partisine göre, o, «Masonluk» ile müslüman âsiyaîliğini yitirmiştir. Halkın «fitratındaki» değerle-

re dönmek gerekir. Ahlâk ve karakter öne alınacaktır. «Firenkleşme» den kaçılacaktır. Parti, âsiyaîliğini göstermek üzere, içinde, Osmanlı padişahlarını ve nihayet Abdülhamid'i de sembolik kurucular arasında göstermektedir.

İşte, böyle bir Âsiyaî damga altında ortaya çıkan bu parti de, aslında, 27 Mayıs dinamiğinden gelen bir üründür; 27 Mayısın siyasal ve ekonomik toplumsallık dinamiğinin âsiyaî uslûbunu teşkil etmektedir.

27 Mayıs, halkın hayat-kültür-ekonomi- özgürlükler alanındaki duygu ve düşüncelerini dile getirmeğe, meydana getirmeğe yönelik bir dinamizm olarak ortaya çıkınca; ve bundan ötürü de siyaseti ve ekonomiyi toplumsal kılmağa doğru türlü uslûpları doğurmağa başlayınca -ki buna 27 Mayısın dinamiği diyorduk- halkın geleneksel bağlardan gelen hayat-kültür-ekonomi-özgürlük istemlerini, ilk A. P. biçimlendirmeğe başlamıştır. Gelenek bağları, bu hayat-kültür-ekonomi-özgürlük istemlerini, A. P. de muhafazacı bir renk altında deyimlenmeğe başlamıştır. Bunun ekonomik davranış biçimi de liberal kapitalist ekonomi olmuştur. 27 Mayıs, önce A. P. ile liberal kapitalist ekonomi biçimi altında, fakat muhafazacı tutum içinde, siyasetin ve ekonominin toplum katları ile kaynaşmasına yol vermiştir. Fakat, bunun liberal kapitalist metodunun daha çok büyük kent burjuvacılığı yaratmasından rahatsız olan gruplar, metodu sosyalleştirici, ama rengi de A. P. den daha cesur ve ileri olarak âsiyaî kılıcı bir hareketi aramışlardır. 27 Mayısın kendi yapısında içerdiği dinamik, bu kez, bu daha koyu yönelime de olanak hazırlamıştır. Böylece Millî Nizam Partisi, 27 Mayıs dinamiğinden yararlanan bir âsiyaîlik eyleminin üslubu olarak, gene 27 Mayısın ürünü halinde, sosyal yapımızda yerini almıştır.

3. Otoriteye yönelim : Faşist toplumsallık :

27 Mayıstan sonra, ortaya, bir de otoriteci görüş çıkmıştır. Bu görüş, Türkiye'yi, yeni bir disiplin devrimi içine sokmak ister. Bir disiplin platformu üzerinde toplayacağı güçleri toplumsal amaçlar uğrunda seferber eder. Toplumun ekonomik ve sosyal amaçlarına, batılı demokrasi mekanizmasıyla varılması çok şüphelidir. Çünkü, bu demokrasi; hırslı ve bencil tutumlar ortamından ibarettir. Onun, devletin vazgeçilmez unsurları gibi saydığı siyasal partileri, kişisel çıkarlar aracı olmaktan başka bir şey değildir. Bu kötü araçla köylüyü ve kitleleri uygarlaştırmak olanaksız-

dır; yani toplumsal bir mutluluk elde etmek yolları kapalıdır. Çünkü, bu araçta -siyasal partiler düzeninin unsurları olan türlü partilerde- toplumsal mutluluğa varmak için gereken duygu ve düşünce birliği yoktur. Üstelik, bu unsurlardan bazıları muzır cereyan halindedir; Türklerin sahip olması gereken ülkü ve kültür birliğine karşıdır. Binaenaleyh, bir yeni Türk rönesansı ile, önce, fikir alanında ülkü ve kültür birliğini kurmalıdır; aynı zamanda da «tümü kapsayan» bir örgütlenme ve aksiyon içine de girmelidir.

Düşünce ve duygu birliğini, ülkü ve kültür birliğini, gerekli örgütlenmeyi ve aksiyonu toplumun velisi, vasisiz durumunda olan bir millet hâdimi gerçekleştirir.

Dünya ile birlikte, Türkiye'de, bir atom ve feza çağına girmiştir. Bu, ekonomik, sosyal, siyasal değişmeler çağıdır. Bugünkü tutum ile, bu değişmeleri yaparak atom ve feza çağına bir kaç yılda girilebilir. Oysa ki, bu kadar beklenemez. Çünkü mahvolma yolu üzerindeyiz. O halde, üniter, otoriter bir rönesans ile, bir merkezin, hatta bir liderin önderliğinde, toplumsal bir yönelim göstermek gerekir.

İşte 27 Mayıs, böyle toplumsallığı da kendi dinamiğinde olarak getirmiştir.

Bu, toplumsal bir yönelimdir; çünkü : hareket noktası halktır, varacağı yönde de, halk vardır.

Bu, faşist bir toplumsallıktır; çünkü : üniter, üniform bir duygu ve düşünceden, bir kültür ve ülküden ibaret düşünsel içeriğe sahiptir ve düşünsel içerik, bir merkezî velâyet ve vesayet makamının halk hâdimi sıfatı ile oynayacağı bir otorite ile gerçekleşecektir.

İşte, aslında soyut olarak bir toplumsallığa yönelmiş bulunan 27 Mayıs, olaylar ve gerçekler dünyasında, bu soyutluktan gittikçe kurtularak, bir yandan Âsiyaî bir toplumsallığa; öte yandan da, bir faşist toplumsallığa yönelerek, içeriğindeki siyaseti ve ekonomiyi toplumsal kılma dinamiğini gerçekleştirme yoluna girmiştir; yahut da, daha doğru bir deyim ile, dinamiğini, böyle iki yönlü olarak belirleme oluşumlarına uğramıştır.

4. Emekçiye yönelim : Sosyalist toplumsallık :

Görülüyor ki, 27 Mayısın dinamiği, herşeyden önce bir soyut demokrasi kurma üzerine dayanmıştır. ve fakat, katiyen bu nok-

tada da kalmamıştır. Aynı dinamik, siyasal eğilimler alanında türlü yönelimlerle bu soyut demokrasinin içeriğini duyurma yönelimleri de doğurmuştur, yaratmıştır. Yalnız, bunlar da âsiyaî ve faşist yönelimler olarak kalmamıştır. Bunların yanında, bir de emekçi bir yönelim ve onun deyimi olan sosyalist toplumsallık da ortaya çıkmıştır ve 27 Mayısın en egemen çizgisi olmağa doğru da gelişimler göstermeğe başlamıştır. Şöyle ki :

Bir kez, 27 Mayısın Anayasası «sosyal devlet» ilkesini koymuştur. Gelenekçi siyasal kuvvetler ve düşün merkezleri, bu sosyal devleti, kapitalist toplumun, siyasal mekanizmanın, dünya görüşünün içinde, nihayet, nihayet bir refah devleti düzeyinde anlamaktadırlar. Fakat, 27 Mayıs dinamiğinin; kültürü-özgürlükleri ile birlikte tüm hayatı toplumsal kılıcı yönü, zaman içinde üstün gelmeğe başlamıştır. Bu yüzden, toplumsallık, emekçiden ve onun yan istilzamları olan çalışanlardan kurulu anlamı ile «halklaşma»; ekonomiyi ve siyaseti de, bu grubun «girişimi ve denetimi altında tutma» anlamı olarak anlaşılmağa başlanmıştır. Böylece de, emekçiye yönelik, sosyalist bir toplumsallık, 27 Mayıs dinamiğinin en belirgen çizgisi olarak gittikçe koyulaşmağa başlamıştır.

Bu sosyalist toplumsallığın kendi içeriğini açıklamak bir başka iştir. Bu noktada, zaten ittifak da yoktur. Hele, sosyalist toplumsallığı bu Anayasa içinde ve dışında gerçekleştirme stratejilerinde, ittifak, daha da yoktur. Fakat, bunun önemi de yoktur. Üretimi emekçiye dayatmak, üretim hayatını emekçi ile onun istilzâmî halindeki öteki çalışanlar grubunun girişimi ve denetimi altına almak noktası açıkça belirmiştir. 27 Mayıs, kültürü ile birlikte halkının hayatını toplumsallaştırma dinamiğinden ibaret kalınca, toplumu, ekonomiyi ve kültürü değiştirme bir zorunluk olarak ortaya çıkar. Bu da, bir sosyalist yönelimdir.

27 Mayıs, aslında, büyük bir doğurganlık oluyor. Nitekim, üç yönlü bir toplumsallık doğurduğunu görmek zorunda kaldık. Tarihin objektif koşulları, son yönelimin üstünlüğünü belirtici niteliktedir.